

**Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я
Кафедра внутрішніх хвороб**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історія медицини**

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	222 «Медицина»
Назва освітньої програми	Медицина
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри внутрішніх хвороб, к.мед.н. Гнідой Ігор Михайлович	+38(066) 422 85 90	igor.gnidoy.mgu@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальна дисципліна «Історія медицини» є складовою обов'язкової компоненти освітньо-професійної програми професійної підготовки, вивчається студентами зі спеціальності 222 «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар» протягом 1-го року навчання. Семестр: II. Організація навчального процесу здійснюється за Європейською кредитно-трансферною системою організації навчального процесу (ЄКТС).

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія медицини» є інтерпретація розвитку медицини в історичній ретроспективі, трактування основних історико-медичних подій, вивчення основних етапів розвитку медицини у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних умов, формування наук у галузі медицини.

Передумови для вивчення дисципліни: латинська мова та медична термінологія; українська мова (за професійним спрямуванням); філософія; іноземна мова (за професійним спрямуванням); історія України; медична біологія; медична хімія; медична і біологічна фізика. Дисципліна інтегрується в: анатомія людини; гістологія, цитологія та ембріологія; фізіологія людини; патологічна фізіологія; мікробіологія, вірусологія та імунологія та всі наступні дисципліни згідно освітньої програми.

**2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ,
ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

У процесі реалізації програми дисципліни «Історія медицини» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я зі спеціальності «Медицина», або у процесі навчання, що передбачає здійснення діагностичного пошуку і характеризується комплексністю та складністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватись іноземною мовою.

ЗК9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел, в тому числі до використання сучасних інформаційних технологій.

ЗК10. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК19. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.

ФК20. Здатність зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК23. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Навчальна дисципліна «Історія медицини» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Володіти інформацією з фундаментальних і клінічних біомедичних наук, достатньою для здійснення ефективної професійної діяльності в умовах постійного оновлення фундаментальної та прикладної медичної інформації. Критично осмислювати наявні проблеми та результати досліджень в сфері своєї спеціальності. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН14. Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

ПРН21. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН22. Приймати ефективні рішення в сфері охорони здоров'я з урахуванням наявних ресурсів, соціальних, економічних та етичних

наслідків. Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.

ПРН23. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно, так і письмово, для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- На понятійному рівні – методи аналітичного аналізу та застосування набутих знань.
- Описувати: спеціалізовані знання про людину, її органи та системи в проекції історичного та системо-ціннісного контексту їх осмислення та особливості системи охорони здоров'я, специфіку медичної освіти кожної країни окремо.

Уміння:

- враховувати гендерні та вікові особливості пацієнта при обранні засобів та методів медичної і психологічної реабілітації з урахуванням наявних системо-ціннісних орієнтирів культури та медико-гігієнічних знань того суспільства, членом якого являється пацієнт;
- практично використовувати деонтологічні норми роботи лікаря з урахуванням гуманістичної складової, історичної спадщини та новітніх досягнень в царині медицини;
- надавати адекватну оцінку впливу соціально-економічних та системо-ціннісних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї та українського соціуму в цілому.

Навички:

- аналізу джерел з історії медицини,
- визначення особливостей природничо-наукових і медичних знань,
- характерних рис розвитку медицини у різні історичні періоди,
- інтерпретування основних історико-медичних подій.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14	42	64	1	2	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви тем	Кількість годин			
		усього	у тому числі		
			лекц.	семін	сам. роб.
1	Тема 1. Історія медицини як наука та предмет викладання. Медицина первісного суспільства.	5	2	2	3
2	Тема 2. Традиційна медицина народів світу	7		2	3
3	Тема 3. Медицина в країнах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавілонія, Ассирія) та Єгипті	5		2	3
4	Тема 4. Медицина у стародавній Індії та Китаї.	5	2	2	3
5	Тема 5. Медицина у Стародавній Греції.	7		2	3
6	Тема 6. Медицина у Стародавньому Римі.	5		2	3
7	Тема 7. Медицина раннього та розвинутого Середньовіччя в Європі.	5	2	2	3
8	Тема 8. Медицина у Візантійській імперії.	7		2	3
9	Тема 9. Медицина в арабській культурі і мавританській Іспанії.	5		2	3
10	Тема 10. Розвиток медицини у країнах Середньої Азії та Закавказзя у середні віки.	5	2	2	3
11	Тема 11. Феномен «українського середньовіччя». Медицина Київської Русі.	7		2	3
12	Тема 12. Медицина епохи Відродження та раннього нового часу.	5		2	3
13	Тема 13. Україна і Північне Відродження. Поширення ренесансних та гуманістичних ідей в українській медицині.	5	2	2	3
14	Тема 14. Медицина Нового часу.	7		2	3
15	Тема 15. Медицина і нові політичні технології.	5		2	3
16	Тема 16. Становлення вищої медичної освіти в українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій (наприкінці XVIII – початку XX ст.).	5	2	2	3
17	Тема 17. Медицина на Одещині у XIX – поч. XX ст.	7		2	3
18	Тема 18. Становлення та розвиток Одеського національного медичного університету.	5		2	3
19	Тема 19. Розвиток клінічних, медико-соціальних та гігієнічних наук, мікробіології та епідеміології.	5	2	2	3
20	Тема 20. Медицина і охорона здоров'я в Україні у Новітній період. Медицина в незалежній Україні. Удосконалення медичної освіти.	7		2	3
21	Тема 21. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я.	5		2	4
Усього з дисципліни		120	14	42	64
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК					

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Історія медицини як наука та предмет викладання. Медицина первісного суспільства.

Періодизація та хронологія української історії медичної науки. Зв'язок медицини із суспільно-економічним розвитком, рівнем розвитку наук у різні історичні періоди. Роль медицини в людському суспільстві й можливі перспективи подальшого її розвитку.

Антропосоціогенез. Гіпотеза «золотого століття» людства; наукове спростування. Розвиток, вірувань; зв'язок з етапами становлення уявлень про причини хвороб та методів їх лікування. Емпірична медицина докласового суспільства у період становлення, розквіту та розпаду; проблема реконструкції. Народна медицина як джерело сучасної традиційної медицини. Українська народна медицина.

Тема 2. Традиційна медицина народів світу

Українська народна медицина. Лікування накладанням рук у давніх слов'ян. Використання фітотерапії у народній медицині. Східний напрямок у народній медицині. Рефлексотерапія у народній медицині. Вчення Аюрведи. Значення Йоги у народній медицині. Шаманська цілительська система у народній медицині. Філіппінська народна медицина.

Тема 3. Медицина в країнах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавілонія, Ассирія) та Єгипті

Лікування у Шумерії. Лікування у Вавілонії та Ассирії (2-е—середина 1-го тисячоліття до н.е.). Богиня лікування Гула. Уявлення про причини хвороб у Стародавній Месопотамії. Гігієнічні традиції у Месопотамії. Передача медичних знань у Месопотамії.

Джерела відомостей про медицину Стародавнього Єгипту. Зв'язок міфології древнього Єгипту з лікуванням. Природні і надприродні хвороби. Навчання лікуванню. Медицина на полях боїв. Уриноterapia.

Тема 4. Медицина у стародавній Індії та Китаї.

Історичні відомості. Стародавні медичні пам'ятки. Розвиток інших наук поряд з медициною. Медичні школи. Стародавня медицина Індії. Загальна характеристика. Формування основ і структури китайської медицини. Людське тіло як органічно єдине ціле. Взаємостосунки між людиною і природою. Діалектична діагностика залежно від синдромів і лікування.

Тема 5. Медицина у Стародавній Греції.

Медицина стародавніх греків. Грецькі храми. Кнідовська школа. Коська школа. Гіппократ Історія життя і філософія Гіппократа Книги і маніфести давньогрецького лікаря Клятва Гіппократа.

Тема 6. Медицина у Стародавньому Римі.

Формування медичних знань в стародавньому Римі. Антична медицина. Вклад в медицину Цельсія, Галена, Асклепіада. Стародавня традиційна система надання медичної допомоги. Відомі лікарі стародавнього Риму. Фармація стародавнього Риму. Хірургія. Стоматологія. Санітарна справа.

Тема 7. Медицина раннього та розвинутого Середньовіччя в Європі.

Різноманітні хвороби в добу Середньовіччя: уявлення щодо їх походження та лікування. Етапи розвитку наукової середньовічної медицини. Середньовічні медичні школи. Гендерні особливості середньовічної медицини: жінка-цілителька. Лікарська практика жінок

Тема 8. Медицина у Візантійській імперії.

Джерельна та літературна база історії медицини у Візантії. Використання рослин у візантійській медицині. Практичний медичний досвід та його примінення у медицині Візантії. Жінки у візантійській медицині. Становлення опікувальнолікувальних медичних закладів у Візантії. Медична освіта у Візантії.

Тема 9. Медицина в арабській культурі і мавританській Іспанії.

Утворення арабського халіфату. Історична хронологія Халіфату. Арабомовна культура та медицина. Розвиток шпиталів у Халіфаті. Типи мусульманських лікарень.

Тема 10. Розвиток медицини у країнах Середньої Азії та Закавказзя у середні віки.

Медицина в державах Середньої Азії (X – XII вв.). Роль Ібн Сіні у розвитку світової медицини. Розвиток медицини і медичної справи в середньовічній Вірменії. Розвиток медицини і медичної справи в середньовічній Грузії. Розвиток медицини і медичної справи в середньовічному Азербайджані.

Тема 11. Феномен «українського середньовіччя». Медицина Київської Русі.

Давня історія медицини українських земель. Традиційна медицина давніх слов'ян. Розвиток фітотерапії у до християнській Русі. Християнська медицина на Русі. Поява перших лікарів на Русі. Монастирська лікарська справа. Боротьба з епідеміями на Русі.

Тема 12. Медицина епохи Відродження та раннього нового часу.

Медицина в Західній Європі в період пізнього середньовіччя – епоху Відродження (XV – XVII вв.). Становлення фізіології як науки. Ятрофізичний напрям в медицині. Розвиток клінічної медицини. Розвиток хірургії. Медицина народів Американського континенту до і після конкїсти.

Тема 13. Україна і Північне Відродження. Поширення ренесансних та гуманістичних ідей в українській медицині.

Розвиток науково-медичних та філософських знань. Розвиток цехової медицини. Лікарі – практики на українських землях. Підготовка дипломованих лікарів. Опікувально-лікувальні заклади на українських землях.

Тема 14. Медицина Нового часу.

Етапи розвитку медицини в XVII-XIX ст. Особливості розвитку медицини у Новий час. Диференціація медичних дисциплін у Новий час. Розвиток патологічної анатомії. Емпіричні методи боротьби з епідеміями чуми, віспи, сибірської виразки і інших інфекційних хвороб. Розвиток бактеріології. Розвиток фізіології і експериментальної медицини. Історичні аспекти формування медицини в Європі нового часу.

Тема 15. Медицина і нові політичні технології.

Історія виникнення Лейденської школи Ятрофізики. Розвиток теоретичної та практичної медицини в Англії. Медицина в Німеччині. Застосування Паризької хірургічної академії. Лікарі матеріалісти. Винахід перкусії та аускультатії. П'єр Кабаніс.- видатний представник французького механістичного матеріалізму Рене Лаеннек та метод дослідження вислуховуванням

Тема 16. Становлення вищої медичної освіти в українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій (наприкінці XVIII – початку XX ст.).

Розвиток медицини на українських землях у складі Російської імперії. Розвиток анатомії і хірургії. Розвиток терапевтичного лікування. Розвиток педіатрії. Розвиток психіатрії. Розвиток знань про гігієну. Медичні факультети Харківського та Київського університетів. Медичне обслуговування населення. Медичне обслуговування населення західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії. Створення медичного факультету у Львівському університеті.

Тема 17. Медицина на Одещині у XIX – поч. XX ст.

Фінансовий стан медичної справи на Одещині до введення земств. Лікарські установи на Одещині. Сільська медицина на Одещині. Розвиток медично-санітарної справи у містах Одещини. Розвиток приватної медицини на Одещині. Розвиток медицини у Бессарабській губернії. Лікарняна справа у в'язницях Одещини. Розвиток медицини в Подольській губернії. Розвиток військової медицини на Одещині. Розвиток медично-оздоровчих закладів на території Одещини.

Тема 18. Становлення та розвиток Одеського національного медичного університету.

Історичні етапи становлення Одеського національного медичного університету. Сучасний розвиток Одеського національного медичного університету. Історія формування навчального музею кафедри патологічної анатомії. Історія Університетської клініки.

Тема 19. Розвиток клінічних, медико-соціальних та гігієнічних наук, мікробіології та епідеміології.

Розвиток клінічних наук. Експериментальний період розвитку мікробіології. Становлення професійної патології та гігієни праці. Зародження радянської медицини у боротьбі з епідеміями. Радянська медицина у 60 – 80-ті рр. XX ст. Розвиток генетики, розвиток патофізіології, розвиток мікробіології, епідеміології, Розвиток терапії, боротьба з онкологією, розвиток психіатрії.

Тема 20. Медицина і охорона здоров'я в Україні у Новітній період. Медицина в незалежній Україні. Удосконалення медичної освіти.

Розвиток української медицини під час Визвольних змагань 1914 – 1920 рр. Розвиток медицини у міжвоєнний період (1920 – 1930 ті рр.). Підготовка медичних працівників в Радянській Україні. Охорона здоров'я і медицина в роки Другої Світової війни (1941-1945 рр.) та в післявоєнний період. Розвиток медицини в роки незалежності України.

Тема 21. Міжнародне співробітництво в галузі охорони здоров'я.

Компетенція Ради Європи в галузі охорони здоров'я. Європейський директорат за якістю лікарських засобів для охорони здоров'я. Міжнародні неурядові організації в області міжнародної охорони здоров'я. Всесвітня медична асоціація. Міжнародна рада медичних сестер. Міжнародна фармацевтична федерація. Європейський альянс по громадській охороні здоров'я. «Лікарі без кордонів».

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Історія медицини» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.
8. Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань збігаються з такими до практичних занять.

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, залік
-------------------------------------	---

Питання до заліку

1. Історія медицини як сучасна наука та предмет викладання. Мета, завдання, методи та джерела вивчення історії медицини.
2. Періодизація та хронологія всесвітньої історії та історії медицини.
3. Особливості первісного суспільства. Періодизація й хронологія первісної ери. Антропосоціогенез. Матріархат та патріархат. Родова громада.
4. Зародження ідей і практик стихійного ралізму, а також вірувань (фетишизм, анімізм, тотемізм, магія тощо).
5. Гіпотеза «золотого віку» людства.
6. Медицина та лікування в первісному суспільстві в періоди становлення, розквіту, занепаду. Розвиток гігієнічних знань.
7. Народна медицина як джерело сучасної традиційної медицини. Українська народна медицина.
8. Розвиток медичної науки на географічних територіях Стародавнього Світу (IV тис. до н. е. – сер. V ст. н. е.).
9. Медицина в країнах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавилон. Ассирія).
10. Медичні знання в Стародавньому Єгипті.
11. Розвиток медичних знань в Стародавній Індії.
12. Особливості медицини Стародавнього Ірану.
13. Медичні знання Стародавнього Китаю.
14. Медицина в Стародавній Греції.

15. Медицина Стародавнього Риму.
16. Характеристика епохи Середньовіччя, періодизація.
17. Медицина Середньовіччя в Візантійській імперії.
18. Християнство і його роль в розвитку науки й медичної справи.
19. Медицина Середньовічного Сходу. Відомі вчені арабомовних халіфатів.
20. Характеристика періодів раннього й розвинутого Середньовіччя в Західній Європі. Історичний зміст епохи. Медицина в Західній Європі.
21. Епідемічна обстановка в Західній Європі в Середні віки.
22. Середньовічна Медицина Китаю. Створення перших державних шкіл традиційної медицини.
23. Особливості розвитку лікування в Київській Русі — розвиток народної медицини. Становлення монастирської медицини.
24. Роль медицини Середньовічної Русі в подальшому розвитку вітчизняної медицини.
25. Періодизація й хронологія Нового часу. Характеристика Раннього Нового часу.
26. Медицина Раннього Нового часу (епохи Ренесансу — Відродження). Гуманістичний напрямок медицини.
27. Становлення анатомічної («Золотий вік анатомії») та фізіологічної наук. Розвиток хірургії. Розвиток епідемій.
28. Зародження ятрофізики, ятромеханіки, ятрохімії, клінічної медицини. Медична система Парацельса. Цехова організація хірургів-ремісників.
29. Вітчизняна медицина. Особливості та складові. Є. Славинецький. Г. Дрогобич. Козацька медицина.
30. Наслідки наукової та промислової революції. Значні наукові відкриття XVIII-XIX ст., їхнє значення. Медицина Пізнього Нового часу.
31. Розвиток нормальної анатомії, загальної патології (патологічна анатомія і патологічна фізіологія).
32. Гістологія. Теорії Т. Шванна та М. Шлейдена. Розвиток цитології як окремої науки. Порівняльна та еволюційна ембріологія.
33. Фізіологія та експериментальна медицина.
34. Клінічна медицина. Відокремлення клініки внутрішніх захворювань.
35. Медична мікробіологія. Значення успіхів мікробіології для розвитку хірургії, вчення про інфекційні захворювання та профілактичну медицину.
36. Гігієна і громадське здоров'я. Становлення професійної патології, розвиток суспільної гігієни, становлення експериментальної гігієни.
37. Вітчизняна медицина в XVIII – XIX століттях. Становлення медичної науки та вищої медичної освіти на українських землях (Єлисаветградська медико-хірургічна школа, Львівський медичний колегіум, Києво-Могилянська академія). Поява й розвиток земської медицини в другій половині XIX ст.
38. Розвиток хірургії в українських університетах.
39. Характеристика епохи Новітнього часу.
40. Глобальні науково-технічні досягнення та видатні роботи в галузі біології та медицини.
41. Особливості розвитку медицини у світі в Новітній час.
42. Міжнародне співробітництво в галузі медицини й охорони здоров'я (Всесвітня організація охорони здоров'я — ВООЗ, Міжнародна організація Червоного Хреста та Червоного Полумісяця тощо).
43. Особливості розвитку медицини в Україні в різні періоди Новітньої історії: на початку XX ст., у період української державності (1917 – 1919 рр.); в радянський період; у період незалежності України.
44. Становлення Одеської наукової медичної школи.
45. Видатні діячі медицини та досягнення Одеської наукової медичної школи.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ступак Ф. Я. Історія медицини: підручник / Ф. Я. Ступак. – К.: Книга-плюс, 2020. – 176 с.
2. Stupak F. Ya. History of medicine: textbook / F. Ya. Stupak. – К.: Book-plus, 2018. – 128 p.
3. Верхратський С. А. Історія медицини / С. А. Верхратський. – Київ : Здоров'я. – 2011. – 352 с.

Допоміжна

1. Великий вчений Ілля Мечніков / Редакційна рада // Агапіт. – 1995. – № 3. – С. 30–33.
2. Визначні імена в світовій медицині / Г. Ю. Аронов, О. А. Грандо, М. Б. Мирський та ін. ; за ред. О. А. Грандо. – К.: РВА «Тріумф», 2001. – 320 с.
3. Ганіткевич Я. В. Історія української медицини в датах та іменах / Я. В. Ганіткевич. – Л. : Б. в., 2004. – 364 с.
4. Ганіткевич Я. В. Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія / Я. В. Ганіткевич. – Львів : В-во НТШ і ін., 2002. – 544 с.
5. Голяченко О. М. Історія медицини / О. М. Голяченко, Я. В. Ганіткевич. – Тернопіль : Лілея, 2004. – 248 с., 72 іл.
6. Грандо О. А. Визначні імена в історії української медицини / О. А. Грандо. – К.: РВА «Тріумф», 1997. – 336 с.
7. Грандо О. А. Подорож у минуле медицини / О. А. Грандо. – К. : РВА «Тріумф», 1995. – 176 с.
8. Друковані видання співробітників кафедри соціальної медицини, управління, економіки охорони здоров'я 1923–2003 (хронологічна розстановка) / Одес. держ. мед. ун-т ; [авт.-уклад. Журавель В. І., Козаченко О. В., Кравченко А. Г. та ін.]; за заг. ред. проф. В. І. Журавля, О. В. Козаченко. – О. : ОДМУ, 2003. – 88 с. – (Серія: Від ювілею до ювілею; вип. 1).
9. Журавель В. І. Історіографія кафедри соціальної медицини, управління та економіки охорони здоров'я ОДМУ (до 80-річного ювілею) / В. І. Журавель, О. В. Козаченко // Одес. мед. журнал. – 2003. – № 3. – С. 104–111.
10. Заблудовський П. Е. Історія медицини: Методичний посібник / П. Е. Заблудовський: Медицина, 1998. – 113 с. – Бібліогр: с.18-35.
11. Котвіцька А.А. Історія медицини та фармації : навчальний посібник для студентів вищого фармацевтичного навчального закладу та фармацевтичних факультетів ВНЗ МОЗ України / А. А. Котвіцька [та ін.]; Нац. фармац. ун-т МОЗ України. - Харків : Золоті сторінки : Вид-во НФАУ , 2016. - 167 с.
12. Москаленко В. Ф. Бібліографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця (1841–2006) / В. Ф. Москаленко, І. М. Полякова. – К. : Книга-плюс. – 2006. – 304 с.
13. Пундій П. Українські лікарі. Бібліографічний довідник / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. Кн. 1 : Естафета поколінь національного відродження. – Львів-Чикаго, 1994. – 327 с.; Кн. 2 : Лікарі діяспори та їх діяльність для рідного краю. – Львів-Чикаго, 1996. – 448 с.
14. Ступак Ф. Я. Культура і медицина Індії / Ф. Я. Ступак. – К. : НМУ, 2001. – 52 с.
15. Центральний музей медицини України. – К. : РВА «Тріумф», 1996. – 33 с.
16. Шальнова–Козаченко О. В. Історико-медичні дослідження в публікаціях «Одеського медичного журналу» (1997–2010 рр.) : підсумки та завдання / О. В. Шальнова–Козаченко // Одес. мед. журнал. – 2011. – № 1 (123). – С. 54–62.
17. Шальнова–Козаченко О. В. Історія медицини як наука та предмет викладання у світі, в Україні та ОНМедУ : вступна лекція по курсу «Історія медицини» / О. В. Шальнова–Козаченко // Медична освіта. – 2011. – № 1. – С. 20–29.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського : веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Он-лайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua>.
3. <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/>
4. <https://info.odmu.edu.ua/>
5. <http://moz.gov.ua>
6. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-14092021--1945-pro-zatverdzhennja-unifikovanogo-klinichnogo-protokolu-pervinnoi-medichnoi-dopomogi-integrovanne-vedennja-hvorob-ditjachogo-viku>